

Gatunki obce i inwazyjne w obliczu zmian klimatu

Grupa docelowa:

Uczniowie klas I-IV szkół ponadpodstawowych

Czas zajęć:

45 minut

Zakładane efekty kształcenia:

- Uczniowie definiują i różnicują pojęcia: gatunek obcy i inwazyjny gatunek obcy (IGO);
- mają świadomość istnienia regulacji prawnych na temat gatunków obcych i inwazyjnych;
- rozumieją zagrożenia wynikające z obecności inwazyjnych gatunków obcych w środowisku przyrodniczym;
- podają przykłady inwazyjnych gatunków obcych występujących na terenie Polski;
- rozróżniają proces naturalnego zwiększania zasięgu występowania gatunku wraz z zmianami klimatu od umyślnego lub nieumyślnego wprowadzeniu gatunku obcego;
- na podstawie pracy ze źródłem oceniają wpływ zmian klimatu na gatunki inwazyjne;
- znają praktyki ograniczające ryzyko przemieszczania gatunków obcych.

Metody pracy:

dyskusja

burza mózgów

praca z materiałem
źródłowym

Formy Pracy:

praca samodzielna

praca w grupach

Materiały:

tablica

wydrukowane
Karty Informacyjne

Gatunku natemat
gatunków
inwazyjnych z GDOŚ
– Załącznik 1

co najmniej cztery
urządzenia
z dostępem do
Internetu

Podstawa programowa:

BIOLOGIA – zakres podstawowy

Wymagania szczegółowe:

XI	Różnorodność biologiczna, jej zagrożenia i ochrona. Uczeń:	4	wyказuje wpływ działalności człowieka na różnorodność biologiczną
		8	uzasadnia konieczność współpracy międzynarodowej (CITES, Konwencja o Różnorodności Biologicznej, Agenda 21) dla ochrony różnorodności biologicznej;

Cele kształcenia - wymagania ogólne:

IV	Posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych. Uczeń:	2	odczytuje, analizuje, interpretuje i przetwarza informacje tekstowe, graficzne, liczbowe;
		5	objaśnia i komentuje informacje, posługując się terminologią biologiczną
V	Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów biologicznych. Uczeń:	1	interpretuje informacje i wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe między procesami i zjawiskami, formułuje wnioski
		3	wyjaśnia zależności między organizmami oraz między organizmem a środowiskiem
VI	Rozwijanie postawy szacunku wobec przyrody i środowiska. Uczeń:	1	rozumie zasadność ochrony przyrody
		2	prezentuje postawę szacunku wobec wszystkich istot żywych oraz odpowiedzialnego i świadomego korzystania z dóbr przyrody
		3	objaśnia zasady zrównoważonego rozwoju

Przebieg zajęć:

Faza wprowadzająca:

Nauczyciel zapoznaje uczniów z tematem lekcji, a następnie zadaje pytanie:

Czym według Was są gatunki obce, a czym rodzime?

Gatunek obcy – każdy żywy osobnik gatunku, podgatunku lub niższego taksonu zwierząt, roślin, grzybów albo drobnoustrojów wprowadzony przez człowieka poza jego naturalny zasięg; pojęcie to obejmuje wszelkie części, gamety, nasiona, jaja lub diaspory tych gatunków, jak również hybrydy, odmiany albo rasy zdolne do przeżycia i rozmnażania].

Nauczyciel zadaje pytanie:

Jak myślicie, jaki wpływ mogą mieć gatunki obce na przyrodę?,

zapisuje na tablicy skojarzenia uczniów związane z wpływem gatunków obcych na przyrodę starając się jednocześnie grupować je w zapisie na negatywne, pozytywne i neutralne.

Wpływ gatunków obcych na przyrodę (przykładowe odpowiedzi):

- brak wpływu na przyrodę (gatunek neutralny); przykładem mogą być gatunki wykorzystywane w rolnictwie;
- gatunek konkuruje o zasoby z gatunkiem naturalnie występującym na danym obszarze;
- gatunek żywi się rodzimymi gatunkami (intensywne drapieżnictwo);
- obcy gatunek wspomaga na przykład proces zapylania roślin kwiatowych;
- gatunek jest nośnikiem nowych chorób stanowiących zagrożenie dla gatunków rodzimych;

Więcej odpowiedzi: <https://www.iop.krakow.pl/ias/problem/skutki-inwazji>.

Nauczyciel przytacza definicję gatunku obcego i inwazyjnego gatunku obcego.

Inwazyjny gatunek obcy – oznacza gatunek obcy, którego wprowadzenie lub rozprzestrzenianie się zagraża – jak stwierdzono – bioróżnorodności i powiązanym usługom ekosystemowym lub oddziałuje na nie w niepożądany sposób.

Nauczyciel zaznacza na tablicy cechy związane z inwazyjnością gatunku i wymienia dodatkowe, jeżeli nie padły w toku dyskusji.

Faza realizacyjna:

Nauczyciel dzieli klasę na cztery grupy.

W ramach grup uczniowie zastanawiają się, w jaki sposób może dochodzić do wprowadzania gatunków obcych do środowiska przyrodniczego. Następnie przedstawiciele grup prezentują wyniki pracy, a nauczyciel spisuje je na tablicy.

[<https://www.iop.krakow.pl/ias/problem/co-to-sa-gatunki-obce>]

Nauczyciel pyta uczniów, czy słyszeli o zmianie zasięgu występowania gatunków wraz ze zmieniającym się klimatem. Następnie prowokuje dyskusję na temat tego, czy gatunek, który wraz z ocieplającym się klimatem, bez udziału człowieka, pojawił się w Polsce, będzie uznany za gatunek obcy.

Nauczyciel wyjaśnia różnice pomiędzy umyślną/nieumyślną oraz pośrednią/bezpośrednią introdukcją gatunku a naturalnym zwiększeniem zasięgu. (Można użyć przykładu zmiany zasięgu występowania modliszki europejskiej – gatunek rodzimy, niegdyś nieliczny i występujący w południowej części kraju).

[<https://energetyka24.com/klimat/papugi-modliszki-i-kleszcze-jak-zmiana-klimatu-wplywa-na-polska-faune-wywiad>]

Uczniowie w grupach zastanawiają się, jak można uniknąć introdukcji gatunku obcego w kilku sytuacjach.

- Grupa A – właściciel ogrodu.
- Grupa B – turysta wracający z egzotycznej podróży.
- Grupa C – właściciel egzotycznego zwierzęcia.
- Grupa D – właściciel jachtu lub statku transportowego.

Nauczyciel przedstawia uczniom informacje na temat przepisów prawnych regulujących kwestie gatunków obcych na terenie Polski.

[<https://www.gov.pl/web/gdos/przepisy-prawne-dotyczace-gatunkow-obcych>]

Nauczyciel rozdaje po dwie Karty Informacyjne Gatunków (Załącznik 1) dla każdej z grup. Celem grupy jest wskazanie, jak inwazyjny gatunek obcy wpływa na przyrodę i jak wpłyną na niego zmiany klimatu.

Grupy prezentują wyniki swoich prac. Odbywa się bardzo krótka dyskusja nad tym, jak przykładowe gatunki inwazyjne na terenie Polski zareagują na zmieniający się klimat.

Część gatunków zyska na zmieniającym się klimacie i zwiększy się ich potencjał inwazyjności, a dla części zmiany te będą obojętne

Faza podsumowująca:

W ramach podsumowania nauczyciel przeprowadza ostatnią dyskusję z uczniami. Zadaje im pytanie:

Czy gatunki obecnie uznawane za obce wraz z zmieniającym się klimatem mogą stać się inwazyjne?

Po dyskusji nauczyciel wskazuje na potrzebę wspólnego działania w celu ograniczenia problemu gatunków inwazyjnych jako jednego z głównych zagrożeń dla bioróżnorodności. Prosi uczniów o samodzielne zapoznanie się z gatunkami obcymi na stronie GDOŚ i zachęca do poszukiwania ich w swojej najbliższej okolicy.

Materiały potrzebne do realizacji lekcji:

- Tablica;
- Wydrukowane Karta Informacyjna Gatunku na temat gatunków inwazyjnych z GDOŚ – Załącznik 1
- Co najmniej 4 urządzenia z dostępem do Internetu.

Materiały pomocnicze dla nauczyciela:

<http://projekty.gdos.gov.pl/inwazyjne-gatunki-obce>

<https://www.gov.pl/web/klimat/gatunki-obce-inwazyjne-i-niebezpieczne>

<https://www.gov.pl/web/gdos/przepisy-prawne-dotyczace-gatunkow-obcych>

<https://www.gov.pl/web/gdos/informacja-dla-osob-posiadajacych-zwierzeta-domowe-nalezace-do-inwazyjnych-gatunkow-obcych-stwarzajacych-zagrozenie-dla-uniipolski>

<https://www.iop.krakow.pl/ias/problem/co-to-sa-gatunki-obce>

<https://www.iop.krakow.pl/ias/problem/jak-pomoc-jak-nie-szkodzic>

<https://www.iop.krakow.pl/ias/problem/czesto-zadawane-pytania>

<https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/kregowce-i-zmiana-klimatu-wyscig-niemozliwy-do-wygrania/>

https://journals.pan.pl/Content/114849/PDF/10_Las_Gatunki.pdf

Literatura:

- Bartosz, R., Bukowska, M., Chylarecki, P., Ignatowicz, A., Puzio, A. and Wilińska, A. (2012). *Ocena wpływu zmian klimatu na różnorodność biologiczną oraz wynikające z niej wytyczne dla działań administracji ochrony przyrody do roku 2030*. [online] Dostępny na: https://ochronaprzyrody.gdos.gov.pl/files/artykuly/5478/Raport_bioroznorodnosc.pdf
- Burgiel, S.W., Muir, A.A. and Global Invasive Species Programme (2010). *Invasive species, climate change and ecosystem-based adaptation: addressing multiple drivers of global change*. Nairobi, Kenya: Global Invasive Species Programme.
- Capdevila-Argüelles, L. and Zilletti, B. (2008). *T-PVS/Inf (2008) 5 rev. [Inf05er ev_2008.doc] CONVENTION ON THE CONSERVATION OF EUROPEAN WILDLIFE AND NATURAL HABITATS Standing Committee 2nd Meeting of the Group of Experts on Biodiversity and Climate Change A PERSPECTIVE ON CLIMATE CHANGE AND INVASIVE ALIEN SPECIES*. [online] Dostępny na: <https://rm.coe.int/168074629c>
- Cbd.int. (2019). *Invasive Alien Species*. [online] Dostępny na: <https://www.cbd.int/invasive/>
- iop.krakow.pl. (2012). *Gatunki obce w Polsce*. [online] Dostępny na: <https://www.iop.krakow.pl/ias/projekt>
- Nobanis.org. (2015). *NOBANIS - European Network on Invasive Species*. [online] Dostępny na: <https://www.nobanis.org/>